

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 40 K, na $\frac{1}{4}$ strani 20 K, na $\frac{1}{6}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 15. V Ljubljani, 15. avgusta 1910. Letnik XXVII.

Obseg: Notranja ureditev govejega hleva po holandskem načinu. — Naprava tekališč za konje. — Kako se mora umevati novi vinski zakon. — Kmetovalci, prosite za odpis zemljiškega davka. — Vprašnja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Notranja ureditev govejega hleva po holandskem načinu.

Pozornost, ki se dandanes od raznih strani obrača na pridelovanje dobrega, zdravega in trpežnega mleka, sili kmetovalce, da spolnijo za pridelovanje takega mleka vse potrebne predpogoje. Da je pri tem neobhodno potrebna snažnost nad vse imenitna, skoraj ni treba omenjati, vendar smo v tem pogledu še zelo na slabem, in sicer najbolj zaradi pomanjkljive ureditve hlevov. Praktična in povsod izpeljiva notranja ureditev hlevov, ki omogočuje dobivanje snažnega, okusnega in zdravega mleka, je po holandskem načinu, kjervsi živalski iztrebki (blato in skalnica) ne padajo na staje, temveč v jarek za njimi. O holandskih hlevih smo v letošnjem »Kmetovalcu« že pisali, zato vnovič opozarjamo na dotični spis.*)

»Nemško mlekarsko društvo«, ki se je v zadnjem času zelo zavzelo za večje uživanje mleka, je na podlagi dejstva, da je množina zaužitega mleka odvisna od njegove dobrote, razpisalo tekmo za hleve, ki so najbolj urejeni po holandskem načinu.

Izid te tekme je popisal prof. dr. Beno Martiny v posebni knjižici, kjer sta popisana dva hleva, ki sta dobila prvi nagradi. O hlevu viteškega posestva v Wolmirstedtu, ki je bil nagrajen s prvim darilom, se v tej knjižici tole bere:

Hlev v Wolmirstedtu je narejen iz poslopja, ki je bilo prvotno zgrajeno za drug namen, je 65.3 m dolg in 13.2 m širok ter ima na sredi dolžine počez hodnik, da se more skozi peljati. Prirejen je za 108 krav. Po-

sredi podolgem gre vzvišen krmilni hodnik in krave so obrnjene z glavami proti sredi. Hlev je 3.85 m visok. Strop ni naslonjen na stebre temveč ga nosijo strešni šperovci.

Na vsaki podolžni strani je 28 oken, ki imajo železne okvire ter $1\frac{3}{4}$ m² svetlega prostora. Na 10 štirjarskih metrov hlevskega prostora hodi 1 štirjarski meter okrove svetlobe, ali 1 štirjarski meter na 67.7 kubičnih metrov hlevske prostornine. Hlev je ponoči električno razsvetljen.

Za prezračevanje služijo okna, ki se jim odpirajo zgornji deli, kakor je videti na podobah, in štirje oddušniki v stropu, ki so izpeljani skozi streho ter merijo po 1 štirjarski meter v prerezu.

Znotraj so stene do oken (1.58 m visoko) obložene s posteklenjenimi pločami. Hlevska tla so narejena iz 10 cm debelega betona.

Na enem koncu hleva je prizidan prostor za preoblačenje, umivanje in kopanje ter za kemijski in bakteriološki laboratorij živinozdravniku, ki ves mlekarski obrat nadzoruje. Na nasprotnem koncu hleva je vzvišen prostor, od koder je pregled čez ves hlev, kjer se mleko vsake krave takoj stehta in potem vlije v cedilno napravo, od koder precej izteče iz hleva v prislonjen prostor, kjer se z mlekom naprej ravna.

Krave stoje v dveh vrstah, obrnjene z glavami druga k drugi in ločene po skupnem krmilnem hodniku, ki je istočasno krmilna miza za pokladanje sena in zelene klaje.

Dolgost staj meri 1 m 60 cm in širokost krmilnega hodnika je 72 cm.

Jasli so narejene iz posteklenjenih glinastih žlebov; en rob je v enaki višini s krmilnim hodnikom, rob poleg krav je pa 31.5 cm nad tlemi. Jasli so torej pičlo $\frac{1}{3}$ m visoke, in ker so 28 cm globoke, je

*) Glej št. 10. »Kmetovalca« z dne 31. maja t. l.

njih dno $3\frac{1}{3}$ cm nad tlemi. Širokost jaslí znaša 50 cm. Pred jaslími je naprava, kjer se krave same nepajajo, kadar se hočejo.

Četudi je ta opisani hlev veleposestniški, vendar morejo naši mali kmečki posestniki iz tega spisa marsikaj posneti, kar se da s pridom in brez posebnih stroškov in težav tudi v njih hlevih uvesti, zlasti z ozirom na spise o hlevih, ki smo jih v letošnjem „Kmetovalcu“ že priobčili.

Podobi 56. in 57. predložena notranjščina Wolmirstedskega govejega hleva, ki jih gorenji spis dovolj natančno pojasnjuje.

Naprava tekališč za konje.

(Konec.)

Tla tekališč naj bodo peščena, da prepuščajo vodo. V mokrih in mehkih tleh postanejo kopita žrebet široka in vlažnost izžme maščobo iz kopita, da postane krhko in lomljivo. Na trdih, kamenitih tleh se pa kopito preveč obrabi in bati se je poškodovanja kopit. Kremenčeva, s peskom posuta tla so za kopita najboljša. Kjer so dela za odvajanja vode v vlažnih tleh predraga, se priporoča nasuti 30 cm visoko plast zdrobljene opeke, žlindre itd. in čez to se potem pesek nasuje. Tudi tlakanje prostora, ki se potem nasuje 20 cm na debelo s peskom, daje suho podlago. Zelo se priporoča v obrambo proti vlažnosti, da je prostor malo nagnjen na eno stran; v celoti naj pa bo tekališče ravno, kajti če tla preveč padajo, se mora žrebe neprestano nenaravno držati.

Podoba 56. Notranjščina govejega hleva v Wolmirstedtu. Pogled na krmilni hodnik. Na podobi se jasno vidi, kako je vsaka krava z dvema verigama priklenjena na železno stojalo, ki je zadaj za jaslími. Ker so jaslí nizke in staje zelo kratke, zato morejo krave vendar zložno ležati, kajti pri ležanju lahko drže glave nad jaslími. Tudi vstajanje krav je pri taki ureditvi olahkočeno.

Zadaj za kravami je 2·45 m širok hodnik in med njim in med stajami je gnojni in gnojnični jarek, ki je 65 cm širok ter z ozirom na strmec poleg staj 35 do 50 cm in poleg hodnika 30—45 cm globok. Ob steni je speljan 33 cm širok plitev jarek, ki sprejema in odpeljuje pralno vodo s hodnika.

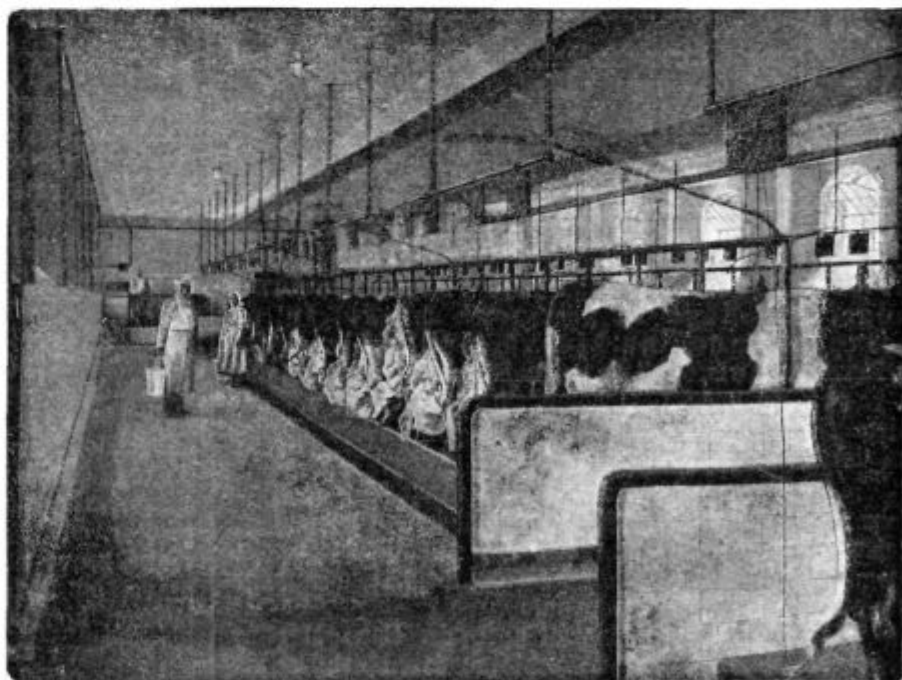
Krave niso kakor običajno k jaslím priklenjene, temveč vsaka z dvema verigama na navpičnih železnih stojalih, ki so iz 5 cm debelih železnih cevi narejena in ki so 60 cm od roba jaslí odmaknjena. Ta navpična stojala so v tla zatrjena in zgoraj z enakimi vodoravnimi cevmi zvezana. Da obdrži vsaka krava svoj prostor na staji, so med njimi iz enakih železnih cevi narejene pregraje, ki so 80 cm visoke in ravno toliko dolge.

Krave imajo repe navezane na motvoz, ki je pritrjen na železno cev, ki visi pod stropom. Na ti cevi so tudi pritrjene imenske tablice krav.

Za umivanje molzačev in za druge potrebe so pipe pri vodovodu, in sicer na mestih, kjer more nadzornik opazovati predpisano umivanje.

Obširno in ograjeno gnojišče služi kravam za tekališče.

Hlev je presojevalna komisija 20. junija l. 1907. ogledala ter je našla vsa okna in vrata odprta, hlev brez duha in brez muh in krave vzorno snažne.

Podoba 57. Notranjščina govejega hleva v Wolmirstedtu. Pogled na hodnik za kravami. Jasno se vidi ozek in plitev jarek ob steni, potem 2·45 m širok hodnik in med njim in stajami 65 cm širok gnojni in gnojnični jarek. Na podobi se vidi, kako imajo krave svoje repe privezane na železno cev pod stropom, da repe ne mažejo pri ležanju v gnojnem jarku, a zato se vendar morejo neovirano braniti muh.

Tla morajo biti brez kamnov in lukenj, ker se je sicer bati poškodbe in celo ohromelosti. Travnata tla so sicer vsled prožnosti dobra za ude in za kopita, toda žrebeta

jih zlasti ob straneh hitro poteptajo in potlačijo; za krmo žrebetom so pa travnata tla vsled majhnega prostora navadno brez pomena.

Ograja tekališča se mora napraviti močna, da se ne podere, kajti če se je žrebetu posrečilo podreti jo, bo to vedno zopet poskušalo. Tudi visoka mora biti ograja tako, da je ni mogoče preskočiti. In končno mora biti ograja tudi tako napravljena, da je izključeno vsako poškodovanje žrebeta. Ograje iz žice ali celo iz bodeče žice so nemogoče, prav tako je treba odstraniti tudi vse koničaste in oglate konce. Če ni naravnih mej, kakor zidovja in jarkov z grmovjem spredaj, je najboljša ograja iz lesenih, 18 cm močnih količkov v razdalji 3 do 4 m, 1 m globoko v zemljo zabitih, ki so zvezani s povprečnimi, 10 do 12 cm debelimi drogi. Prostor med povprečnimi drogi znašaj 50 do 60 cm in dolnji drog naj bo kakih 40 cm od tal oddaljen. Skupna višina ograje naj meri približno 2 m.

V notranjosti tekališča, ki se ne drži hleva, naj stoji šupa, kjer so žrebeta varna pred vetrom in dežjem. Šupe, ki so lahko napravljene iz desak in pokrite s slamo ali z bičevjem, naj bodo proti jugovzhodu odprte in le proti vetru zaprte. Da so bolj suhe, naj se postavijo na najvišjem prostoru tekališča. Sicer se pa morajo tlakati ali pa z zdrobljeno opeko in s peskom po vrhu posuti, da tla ostanejo suha. Tudi šota se lahko za podlago rabi. Šupe hodijo v poštev le na pašnikih in na oddaljenejših tekališčih, sicer je pa priporočati drevesa, ki se jim debela s tenko žično mrežo ovijejo, da jih konji ne ogledajo, za varstvo proti solncu itd. Če se da na tekališču napraviti korito s tekočo vodo, ali če je tam napajališče, je to jako velike koristi.

Na vsak način se da že z majhnimi stroški pripraviti naprava, ki zadostuje zdravstvenim zahtevam, in posestniki, ki rede konje, naj bi še pogostneje skrbeli za tekališča, ki jih podpira država stem, da daje premije. Poleg zdravih in za delo veliko bolj zmognih konj bodo dotičniki imeli iz tekališč še to korist, da njih na prostem zrejeni konji ne bodo imeli hlevskih napak in da bodo pri učenju veliko bolj voljni in pripravi, ker so že znani z zunanjim svetom.

„S.“ v „Prakt. Landw.“

Kako se mora umevati novi vinski zakon.

Pojasnila k §§ 3., 4., 5., 8., 9., in 10. novega vinskega zakona z ozirom na napačno tolmačenje teh predpisov.

Novi vinski zakon obsega nekaj paragrafov ali predpisov, ki jih mnogi napačno tolmačijo, celo strokovnjaki. To daje povod marsikterim neprilikom. Zlasti se slabo tolmači predpis glede dodajanja alkohola in sladkorja v svrhu izboljšanja mošta in vina. Istotako so še mnogi v nejasnem glede prodaje pokvarjenih in umetno izboljšanih vin.

Da se vinogradniki, vinski trgovci in gostilničarji izognejo morebitnim sitnostim in celo kaznim, naj jim služijo naslednja pojasnila in navodila:

Glasom § 3. v. z. se sme dodati vinu ali moštu tudi do 1% alkohola (96%) ali čistega žganja. To se mora tako razumeti, da se sme dodati šele tedaj, če je vino že pokvarjeno in ga hočemo s tem sredstvom zopet ozdraviti. Malenkostna množina alkohola ($\frac{1}{10}$ —1 kozarec na sod) se tudi lahko porabi namesto olja ali žveplanja za preprečenje kana (cveta); dalje za izmivanje sodov in steklenic ter za hrانjenje čistil.

Nikakor pa se ne sme alkohol doliti zdravemu moštu ali vinu pri pretakanju zgolj z namenom ali pod

pretvezo, da bi se mu zvečala moč, da bi se pospešilo čiščenje ali zabranilo rjavenje, zavrelka, cikanje itd. V tem oziru ne pozna postava izgovorov, zato pa dovoljuje poljubno sladkanje mošta, s čimer se doseže v vsakem oziru boljši in gotovejši uspeh kakor z alkoholom.

Te določbe glede alkoholiziranja mošta ali vina veljajo za navadna, za prodajo namenjena vina, ne pa za desertna ali sladka vina in za pelinkovec (vermut), šampanjec i. e., ki se glasom § 4. v. z. poljubno sladkajo in alkoholizirajo, in sicer z oblastvenim dovoljenjem.

Sladkanje mošta in vina. Glasom § 5. v. z. sme vsakdo sladkati ali cukrati svoj mošt in svoje vino, če se izkaže za to potreba.

Kdor hoče svoj mošt ali vino sladkati, mora prositi pristojnoglavarstvo za dovoljenje, navedši vzrok sladkanja, n. pr. zaradi nedozorelosti, gnilobe, toče itd., ter množino za sladkanje namenjenega mošta in sladkorja.

Tozadevne nekolikovane prošnje vloži lahko posameznik zase ali za več skupaj potom županstva ali tudi naravnost na pristojno glavarstvo, odnosno na pristojni magistrat, in sicer v času od pričetka trgatve do konca novembra. Glavarstvo reši take prošnje po zaslišanju kletarskega nadzornika takoj ter jih tudi takoj dostavi prošniku potom pristojnega županstva, oziroma, če prošnik želi, tudi naravnost njemu po pošti.

Sladkajo se lahko tudi navadna vina, toda ne z namenom, da bi se jim zvečala sladkoba, marveč le v slučaju, če se novo vino noče čistiti, oziroma, če se hoče pokvariti in da mora umetno iznova prekipeti (prevreti). Tudi v tem slučaju se mora glavarstvo prositi za dovoljenje, enako kakor za sladkanje mošta.

Kdor bi sladkal mošt ali vino brez oblastvenega dovoljenja in napovedi ter bi pri prodaji to nalašč kupcu zatajil, se strogo kaznuje. Taka vina se ne smejo prodajati kot popolnoma pristna, marveč kot izboljšana vina.

Tozadevne prošnje naj bodo kolikor možno kratke ter naj se glase približno takole:

C. kr. okrajnemu glavarstvu

V

Podpisani N. N. posestnik v h. št. ... nameravam osladiti svoj letošnji vinski pridelek, in sicer pribl. hektolitrov z 1, 2 ali 3 % sladkorja ter prosim na podlagi § 5. v. z. tozadevnega dovoljenja.

Vzrok: Nepopolna dozorelost, gniloba, toča, malo sladkorja ali preobilna kislina itd.

Rešitev prosim da se mi dostavi naravnost po pošti.

V dne 1910.

N. N.

posestnik v h. št. ...

Kdor hoče ali kdor bo primoran izboljšati svoj pridelek stem, da doda sladkorja, naj prosi za dovoljenje vsaj 8 dni pred trgatvijo. Prosto mu je potem, če hoče sladkati ali ne.

Vsakdo pa, ki je dobil oblastveno dovoljenje, mora najkasneje do 15. decembra zopet sporočiti glavarstvu, če je svoj mošt (vino) sladkal ali ne, koliko hektolitrov ter koliko sladkorja je porabil.

Tozadevno naznanilo naj se glasi:

C. kr. okrajnemu glavarstvu

V

Podpisani N. N., posestnik v h. št. ... naznanjam, da sem dodal svojemu moštu na 30 hl 2% pesnega sladkorja.

Ali pa:

Podpisani naznanjam, da sem opustil nameravano sladkanje.

V dne 1910.

N. N.

posestnik v h. št.

Glede § 8., 9. in 10. v. z. bodi pripomnjeno, da se petijot, (piccolo) ter z vodo ali s sadnim moštom pomešana vina nikakor ne smejo prodajati, tudi ne pod imenom domača pijača.

Pač pa sme tako pijačo glasom § 9. v. z. vsakdo za svojo hišno porabo napraviti. Zadošča, da to prijavi, potem, ko jo je že napravil, pristojnemu županstvu najdalje do 31. januarja, navedši množino napravljene pijače.

Istotako se ne smejo prodajati, zlasti pa ne točiti v stalnih in začasnih gostilnah ali takozvanih „bušenšankih“ (gostilne pod vejo, osmice) cikasta, močno žveplana, jako kalna (godljasta) ali močno plesniva vina. Taka vina se zasežejo in dotični prodajalec se sodnijsko kaznuje po § 11. in 12. zakona za živila.

Končno bodi še omenjeno, da mora imeti vsak pridelovalec in prodajalec vina po en iztis vinskega zakona vidno razobešenega v prostoru, kjer vino dela, hrani ali toči. Na popir tiskani taki zakoni se dobivajo po raznih knjigarnah po 20 do 70 h, na pločevini utisnjeni pa pri administraciji der „Allgem. Wein-Zeitung“ na Dunaju I. okr. po 2 K komad.

Fr. Gombač,

c. kr. kletarski nadzornik v Ljubljani.

Kmetovalci, prosite za odpis zemljiškega davka!

Letošnja pomlad je v prid kmetovalcem izredno lepo nastopila in nadejati se nam je bilo izvrstne letine. Vsled mokrega in mrzlega konca pomladi in ravno takega pričetka poletja je pa ves naš up splaval po vodi, poleg tega so nastopili in so se silno razmnožili raznovrstni rastlinski škodljivci, zato se imamo nadejati naravnost slabe letine.

Zito ni ravno slabo uspelo, a njega zoritev je zakesnela, in zato so ajdo večinoma pozno sejali in ji preti nevarnost poškodbe po slani.

Sena je hvala Bogu povsodi veliko zraslo, a kaj pomaga, če ga ni bilo mogoče dobro spraviti, ker je dež kar neprestano nagajal in tri četrtine mrve ni bilo mogoče neizprane in dobro posušene spraviti. Res imamo letos veliko sena, a njegova dobrota je večinoma kaj slaba in mnogo je takega, ki niti ni za pokladanje, temveč le za steljo.

Trta je vsled vlažnega vremena silno napadena po peronospori in tudi plesnobi, zato bo pridelek pičel in slab in vrhutega je po širnih pokrajinah toča neusmiljeno oklestila trte. Že danes lahko trdimo, da bomo imeli prav slabo vinsko letino.

Naš poglavitni pridelek na njivah, krompir, je vsled vlažnega vremena skoraj povsodi prav močno napaden po plesni (strupeni rosi), zato krompirjevo zelišče gnije in se suši ter se ni nadejati niti srednjega pridelka. Zgodnji krompir ni dal skoraj nobenega pridelka in tudi pri poznem krompirju se nimamo ničesar dobrega nadejati. Tisti krompir pa, ki ga bomo pridelali, bo čez zimo gotovo močno gnil.

Tudi fižol nič kaj dobro ne kaže, kajti od mnogih strani prihajajo pritožbe o slabem uspevanju in bolehanju vsled gliv.

Črv (ogrci) dela po mnogih krajih silno škodo; spodjedeni so celi travniki, da se ruša niti več zemlje ne drži, in kjer je tako, tamkaj ne bo otave. Črvi istotako spodjedajo drugo poljščino, in kjer ni n. pr. krompir bolan od strupene rose, tamkaj ga zopet spodjeda črv. Na mnogih krajih so naredile povodnji, toča in druge uime velikansko škodo.

Izkratka, kamor pogledamo, na vseh straneh imamo škodo po uimah, in v takih slučajih ima kmetovalec pravico zahtevati odpis zemljiškega davka po zakonu z dne 12. julija l. 1896. Ta zakon je pa pri nas malo znan, oziroma pozabljen, zato se ga kmetovalci ne poslužujejo.

Naša dolžnost je v letošnjih slabih razmerah kmetovalce vnovič na ta zakon opozoriti, zato pozivamo županstva in sposobne može, ki jim je mari blagor našega kmeta, da pravočasno vse storé za odpis davka in gredo pri tem delu kmetovalcem na roke.

V nastopnem objavimo vsebino vsega zakona o odpisovanju zemljarine zaradi poškodbe prirodnega donosa (donosa iz pridelkov po uimah) z dne 12. julija 1896., drž. zak. št. 118. iz l. 1896., ki natančno pove, kdaj se more zahtevati odpis davka in kako se v to svrhu postopa.

§ 1. Zaradi poškodbe prirodnega (naturalnega) donosa po uimah (elementarnih dogodkih) je pri kmetijskih obdelavah (kulturah) — v kolikor se gledé njih zemljarina ne odpušča, oziroma ne odpisuje že po določilih §§ 6., 31. do 33. zakona s 23. dne maja 1883. l. (drž. zak. št. 83) — kakor tudi pri gozdnem svetu zemljarino razumno odpisati po meri naslednjih določil.

I. Pri kmetijskih obdelavah.

§ 2. Pri kmetijskih obdelavah nastane pravica do davčnega odpisa:

1.) Ako je bil po toči, vodi, ognju ali po miših ali po trtni uši pri zemljiških parcelah do štirih hektarov pokončan najmanj četrti del prirodnega donosa parcele, pri parcelah po več kakor štiri hektare merečih pa prirodni donos enega hektara najmanj.

2.) Če so bile po drugih nenavadnih in neodvratnih prilogah, kakor so: suša, moča, pozeba, žuželke, parasitne bolezni, strupena rosa in plesnoba (oidium), žitne sneti vsake vrste (rtasta snet, oblata snet, mažasta snet, smrdljiva snet), dalje rožiček, poležba žita itd.) brez krivde lastnikove zemljiške parcele poškodovane v najmanjši izmeri, pod 1.) oznamenjeni, in je tako bil prirodni donos dotičnega gospodarskega kosa uničen v takem obsegu, da tisti po zemljarskem operatu na poškodovano parcelo spadajoči čisti donos, katerega je po stopnji poškodbe šteti za uničenega, znaša več kakor četrtino skupnega čistega donosa obdelanih kmetijskih kultur tistega obdačenčevega posestva, ki leži v eni davčni občini.

§ 3. Da se presodi stopnja škode, napravljene na čistem donosu kmetijskih obdelav, je v poštve jemati samo obdelani del parcel, in nato določiti stopnjo uničbe tistega donosa, ki ga je bilo pričakovati od obdelanega dela.

Parcela ali parcelni deli, ki ob nastopu uime niso bili še obdelani, pa so bili vendar po tistem kmetovalnem načinu, kakor je v občini navaden, za obdelavo namenjeni, se privzemo v pozvedbo škode tedaj, kadar so po elementarnem dogodku za tisto kmetijsko leto postali popolno nedonosni.

§ 4. Ako kateri v § 2. oznamenjenih elementarnih dogodkov nastopi v takem času, ko so kmetijski zemljiški pridelki že pobrani, to je ali že pod streho zvoženi ali

na polju po deželni navadi shranjeni, ni davčnega odpisa zaradi poškodbe pobranih zemljiških pridelkov.

Izjema nastane samo tedaj, kadar je že pobrane kmetijske zemljiške pridelke povodenj ali kaka druga neodvratna uima uničila popolnoma ali deloma.

§ 5. O presoji obsega poškodbe je glede kmetijskih obdelav treba na oko vzeti letni donos, katerega bi bilo doseči v kmetijskem letu, v katerem je nastal dogodek.

V tem oziru je paziti na naslednje:

1.) Ako ste glede obdelave, v kateri je parcela, v občini navadni v letu dve žetvi, se oceni prvi pridelek z dvema tretjinama, drugi pridelek z eno tretjino letnega donosa.

2.) Enako je uničeno prvo setev šteti samo za dve tretjini letnega donosa tedaj, kadar je bilo moči z novo setvijo doseči kak priroden donos.

3.) Pri mešanih obdelavah je poškodbo glavnega pridelka šteti z dvema tretjinama, poškodbo drugega pridelka z eno tretjino letnega donosa.

Za glavni pridelek se ima tisti, kateri vstreza obdelavnosti vrsti, vpisani v zemljarinskem operatu. Pri njivah pa, ki so obsajene z vinsko trto, velja vino za glavni pridelek.

4.) Pri večkratni poškodbi parcele v istem kmetijskem letu se je na davčne odpise, zaradi poprejšnje poškodbe zakonito osnovane ali že dovoljene, ozirati samo za toliko, da davčni odpisi, ki jih je dovoliti v enem letu, ne smejo presežati letnega davka, kar ga gre od zemljišča.

§ 6. Višina davčnega odpisa pri kmetijskih obdelavah se ravna po velikosti škode, prizadete na prirodnem donosu parcele v naslednji postopnosti:

1.) Kadar je pokončana ena četrtina do polovice prirodnega donosa, se dovoljuje za odpis 25 odstotkov letnega davka od zadete parcele;

2.) kadar je pokončana polovica do treh četrtin prirodnega donosa, 50 odstotkov letnega davka;

3.) kadar so pokončane tri četrtine prirodnega donosa, 75 odstotkov letnega davka;

4.) kadar je pokončan ves priroden donos, se dovoljuje za odpis ves letni davek od zadete parcele.

Kadar po § 2. hodi v poštev samo nekoliko (aliquoten) del ali po § 3., odstavku 1. samo obdelani del parcele, tedaj je za odpis merodajen tudi samo oni del davka, ki prihaja na ta parcelni del.

§ 7. Davčni odpis se razteza praviloma samo na tisto leto, v katerem se je prigodila poškodba prirodnega donosa.

Ako je pa po nimi parcela ali en del tiste parcele postal za več časa nedonosen (brez donosa), je davčni odpis dovoliti za ves čas nedonosnosti — izvzemši tiste primere, v katerih se že po § 6. in 31. zakona s 23. dne maja 1883. l. (drž. zak. št. 83.) in zakona s 26. dne junija 1894. leta (drž. zak. št. 139.) davek odpiše za več let.

II. Pri gozdnem svetu.

§ 8. Pri gozdnem svetu nastane pravica do davčnega odpisa:

1.) Kadar je bila najmanj četrtina lesovja katastralne parcele gozdnega sveta, pri parcelah pa, ki merijo nad 20 hektarjev, ako je bilo najmanj 5 hektarjev nje lesovja pokončanih s požarom.

Pri tem se za požarno poškodbo šteje tudi, če se je moralo kaj gozda požgati ali posekati, da se žuželke dalje ne razširijo po njem.

2.) Če je snežni plaz v kaki gozdni skupini razgrajal tako, da je na eni posamezni ali na več enemu posestniku lastnih katastralnih parcelah te skupine — v

najmanjši izmeri ene tretjine — cele kose lesovja potlačil ali polomil, tako da je moči take ploskve samo s pogozdovanjem narediti donosne.

§ 9. Pri gozdnem svetu je davčnemu odpisu v podlogo jemati uničeno maso lesa (lesovine), ktera se kaže iz letne prirasti lesa (letnega prirodnega donosa), proračunjene v katastralnem operatu na hektar, v odnosu na ploskev, na kateri je bilo lesovje pokončano, in pomnoženo s starostjo pokončanega lesovja.

Ako se ploskev, gledé ktere je bilo uničeno lesovje, po pomagalih (katastralnih spisih, gozdnih mapah itd.), kar jih je pri roki, ali po merjenju zato ne more izračuniti, ker gozd ni bil razdejan na skup se držečem okrogu, ampak preskokoma, je treba gledé tega okroga na poskusni ploskvi, ki meri najmanj pol hektara, pozvedeti stopnjo uničbe na hektar in potem vzeti v račun za poskovano skupno ploskev.

Letni priroden donos (prirast lesa) je jemati v račun z onim novčnim iznosom, ki je v operatu zemljarinskega katastra po vprečniku sečne dobe (*turnus*) vpisan kot leten čisti donos na hektar poskovane ploskve.

§ 10. Pri gozdnih škodah je ovedeti dejanski davčni predpis za hektar počenši od leta, v katerem se je primerila uima, nazaj računeč za vse merodajni starosti lesa enaka leta, oziroma, ako davčna doba obseza manjše število let, za to manjše število let, in nato preudariti na tisto ploskev, na kateri je bilo lesovje pokončano.

Ako je na eni gozdni parceli poskovano lesovje različnih starostnih razredov in ako je moči ploskve posameznih starostnih razredov ugotoviti iz pomagal, ki so pri rokah, ali z merjenjem, je treba dejanski davčni predpis za hektar in leto ovedeti za vsak starostni razred posebej.

Če pa pri neenaki starosti lesovja ni moči ločeno postopati po posameznih starostnih razredih, je ugotoviti povprečno starost pokončanega lesovja iz srednje debelne starosti lesa, kakor se najde na poskusni ploskvi.

Kjer je gozdni kos vcejen v več dobrotnih razredov, je treba posamezne dobrotne razrede zase jemati v poštev tedaj, kadar so natanko omenjeni.

Drugeče je za davčni odpis ovedeti povprečni čisti donos za hektar.

Ko se določa starost posameznih starostnih razredov, se ne sme prekoračiti sečna starost (*turnus*), ki je v operatu zemljarinskega katastra preudarjena za podlogo obdavčenja.

Tudi se ne sme nikakor jemati starost višja, kakor kolikor znašajo leta, v katerih je bil gozd kot tak obdačen.

Če pri poškodbi gozdnega sveta, kar je bilo lesovine, ni bila uničena, ampak samo tako čisto izpremenjena, da se je vrednost lesovine zmanjšala, je ovedujoč škodo in vstrezni ji davčni odpis v poštev vzeti vrednost ostale lesovine, oziroma denarno vrednost, ki jo je izkupiti zanjo.

III. Skupna določila.

Vsako poškodbo na prirodnem donosu, za katero se na podstavi § 1. tega zakona zahteva davčen odpis, mora posestnik poskovane parcele ali njegov pooblaščenec — da ne izgubi pravice do zahteve — v osmih dnevih potem, ko je zaznal škodo, naznaniti davčnemu oblastvu prve stopnje (okrajnemu glavarstvu, davčnemu upravstvu, davčni okrajni komisiji).

Pri pismenih naznanilih se ne štejejo v ta rok oni dnevi, ko ona tekó po pošti.

Za pooblaščenca lastnikovega se štejejo: zakonski drug, zakoniti zastopniki ne svojepravnih oseb, zakupnik

ali užitnik zemljišč, vodeči in pooblašteni gozdni ali graščinski uradnik in pa župan občine, oziroma načelnik izločene graščine, v kateri leže poškodovana zemljišča.

Tudi more več zemljiških posestnikov vkup naznaniti škodo.

Za naznanila o poškodbi prirodnega donosa po trtni uši se uporabljajo sem mereča določila zakonov s 3. dne oktobra 1891. l. (drž. zak. št. 150.) in s 26. dne junija 1894. l. (drž. zak. št. 139.). Naznanilo škode in druge vloge v dotičnih razmerah so koleka proste.

§ 12. Kadar bi promet med občino, v kateri se je prigodila škoda, in sedežem prvostopinskega davčnega oblastva bil nenavadno zaviran, se dopušča izimno, naznanilo škode v postavljenem nepreloženem roku z enako močjo vpadati pri bližnjem davčnem uradu.

§ 13. Davčno oblastvo prve stopnje pretehta prejeta naznanila gledé na uvete (pogoje) davčnega odpisa ter dá, če ti uveti obstoje, po komisiji ovedeti škodo.

§ 14. Škodo ovedu je na mestu samem odposlanec finančnega oblastva s sodelovanjem dveh veččakov dovernikov (zaupnih mož), ki jih finančno oblastvo izmed občanov postavi po nasvetu županstva, oziroma načelnitva izločene graščine. Kadar bi med občani ne bilo pravnih, gozdarstvu večjih mož dovernikov, da bi preiskovali kako škodo na gozdih, privzamejo finančna oblastva take može od drugod. K temu uradnemu poslu, ki ga je treba oklicati, kakor je v kateri občini navada, je privzeti tudi dva uda občinskega zastopa, da kako stvar razjasnita, kjer bi bilo treba, in poškodovancem nihče ne brani biti pričujočim.

O kakih ugovorih poškodovancev proti komisij-skemu najdenju razloča takoj komisija.

Ko bi dovernika (zaupnika) bila različnega mnenja, razloča komisije voditelj.

§ 15. Ako se uima prigodi neposredno pred žetvijo, tako da se je bati, da ovedujoča komisija, dasi se je škoda naznanila za časa, poljskih pridelkov, ker so bili v tem času pospravljeni, ne najde več tam, kjer so rasli, je župan (načelnik iz občinske zveze izločene graščine) dolžan, takoj, privzemši dva občana in pa po dva verodostojna zemljiška posestnika iz dveh sosednjih občin, dalje povabivši vdeležene zemljiške lastnike, natanko ovedeti stopnjo (mero) poškodovanega prirodnega donosa posameznih parcel ter zapisnik, ki ga je narediti o tem in ki ga podpišejo vsi navzočni, nemudoma predložiti davčnemu oblastvu prve stopnje.

V tem primeru mora ovedujoča komisija natanko preizkusiti podatke po županu sprožene ovedbe; v ta namen je moči poleg ogleda parcel, za ktere se je povedalo, da so poškodovane, gledé sledov elementarnega prigodka, ko bi bili še videti kateri, tudi ovedeti, koliko je bilo pridelka v krajih, kjer se hrani žetev.

§ 16. Doverniki in pa udje občinskega zastopa, ki se privzemo za pojasnilo pri komisiji uvedbi, nimajo zato, ker so se vdeleževali ovedovanja škode, nikake pravice do povračila. Komisijske troške odposlancev finančnega oblastva zalaga erar.

Vendar ako se pri komisijiski ovedbi pokaže, da se je škoda očitno naznanila neupravičeno, naložiti je tega krivemu naznanitelju povračilo komisijiskih troškov, oziroma razmernega deleža teh troškov.

§ 17. Na podstavi tega, kar je pokazala komisijiska ovedba, izračuni finančno deželno oblastvo davčni iznos, ki ga je odpisati; proti njegovim razlogom je prost rekurz do finančnega ministrstva.

§ 18. Zemljarski odpisi, ki nastanejo po tem zakonu, ne storé samo, ker izvirajo iz manjšanja za dotična davčna leta merodajne izmerne podloge, da se

komu plačilo izpregleda, ampak, da se izpremeni dotična davčna dolžnost.

Torej je predpis izpraviti (na čisto deti) z ozirom na iznos, ki ga je odpisati, in ako se pri posameznih zemljiških posestnikih pokaže po plačilu, ki so ga opravili v tem času, da so preveč plačali, naj se, kar je preveč plačanega, v dobro zapiše na prihodnji davčni predpis ali pa, če se izrečno zahteva, dotičnemu vrne v gotovini.

Pri gozdnih škodah, pri katerih se davčni odpis praviloma razteza na več let, se ne vračuje v gotovini, ampak se pripisuje samo v dobro.

§ 19. Ta zakon, s katerim se razveljavlja zakon s 6. dne junija 1888. l. (drž. zak. št. 81.), stopi v veljavnost tistega dne, ko se razglasi.

§ 20. Izvršitev tega zakona je naročena finančnemu ministru.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 269. V naši občini delajo lisice in jazbeci veliko škodo, a najemnik lova se zanje ne meni in jih tudi ne pusti drugim pobijati ali loviti. Jaz sem najemnik lova v drugi občini, zato vprašam, ker imam orožni in lovski list, če smem tudi v domači občini tamkaj, kjer mi posestniki dovolijo, lisice in jazbece streljati ter ustreljene živali brez dovoljenja zakupnika lova pridržati? (L. V v R.)

Odgovor: Lisica in jazbec sta lovni živali, ki jih sme streljati in zase pridržati edinole lastnik ali najemnik lova. Glede jazbeca kot lovne živali je izšla posebna naredba ministrstva za notranje zadeve z dne 18. junija l. 1878., št. 7638. Lisica se mora smatrati za lovno žival v zmislu lovske prakse, ki se je sčasom razvila in ohranila. Iz tega torej sledi, da Vi ne smete na nikak način na tujem lovišču pobijati ali loviti in potem pridržati lisice in jazbece, četudi dovolijo lastniki zemljišč.

Vprašanje 270. Kdaj je najboljši čas za obrezovanje črešnjevkega drevja? (A. K. v S.)

Odgovor: Črešnjevo drevje se obrezuje konec zime ali v pričetku pomladi, vsekako pa prej, preden drevo postane muzevno. Vsled obrezovanja nastalih ran ni treba z ničemer mazati, razen če so izredno velike. V tem slučaju se pa vzame mazilo iz ilovice, kravjeka in krvi, ki naj rano toliko ščiti, da se zaceli. Če črešnjevo drevje ne rase na prikladnih tleh, potem se iz nastalih ran vedno izceja smola, kar drevju silno škoduje. Izcejanje smole se deloma prepreči, če se z ostrim nožem naredijo podolgem na debla in na vejah zareze, na tistem mestu, kjer so rane. Ena zareza se naredi skozi lubad nad rano in pod rano, dve ali tri druge pa na straneh ali zadaj.

Vprašanje 271. Kdaj je najboljši čas za obrezovanje orehovega drevja? (A. K. v S.)

Odgovor: O obrezovanju orehovega drevja piše eden najbolj slovečih francoskih sadjarjev, Gaucher, naslednje: „Mnogokrat se trdi, da na orehovem drevju ni ničesar rezati, ker se rane ne zacelijo. Da bi bilo to res, se jaz nisem nikdar prepričal; jaz vedno porezujem, kar se mi zdi nepotrebno, in rane se redno celijo. Če se pa orehovo drevje obrezuje spomladi, ko je že muzevno, se iz ran izceja, enako kakor pri trti, veliko vode, vsled česar se rane večajo, zato je priporočati orehovo drevje obrezovati pozno jeseni ali pred koncem zime in, če ne gre drugače, tudi takrat, ko je drevje naredilo že listje in poganjke. V tem času se namreč ni več bati, da bi se sok iz ran izcejal.

Vprašanje 272. Kdaj je najboljši čas za setev smrekovega semena, jeseni ali spomladi, in kako je treba ravnati pri setvi in vzgoji smrekovih sadik? (A. K. v S.)

Odgovor: Smrekovo seme se more sejati jeseni ali spomladi, vendar je zadnja setev zato bolj priporočena,

ker miši čez zimo kaj lahke vse seme pojedjo. Kako se setev izvrši in kako se smrekove sadike vzgajajo, najdete popisano v „Navodu za oskrbovanje malih gozdnih posestev“, ki ga dobite brezplačno pri „Gozdarskem društvu za Kranjsko in Primorsko“ v Ljubljani.

Vprašanje 273. Veliko njivo imam zasejano s turščico, ki se je začela sušiti, in zapazil sem sredi korenin ovenelih rastlin vse polno zelenkastih in rdečih ušl. **Kako se zatirajo uši na koreninah turščice?** (A. B. v Ž.)

Odgovor: Na turščičnih koreninah se kaj rada zaplodi in hitro razmnožuje zelo škodljiva turščična koreninska uš, zlasti tedaj, če se na enilisti njivi zapored turščica sadi in se jeseni korenine ne porujejo in ne spravijo z njive. Od te uši napadene rastline prično hirati, slabo cveto in ne narede storžev, in kadar je rastlina močno ušiva, takrat se popolnoma posuši. Kakor hitro se na bledečih steblih kažejo znamenja, da so uši na njih, se morajo vse bolehave rastline izrjaviti in z mrčesom vred pokončati. Najbolje je, če se na mestu sežgo. Kadar je turščica že velika in bi jo bilo škoda požgati, se poreže nad zemljo za živinsko klajo, a korenji s koreninami vred se skrbno sežgo. Jeseni se od dozorele turščice vse korenine izrujejo in istotako skrbno sežgo. Drugo leto na to njivo ne sme priti turščica.

Vprašanje 274. Kterim živalim se sme pokladati želod, v kakšni množini, kako se za pokladanje priredi in s katero klajo se meša? (M. K. v B.)

Odgovor: Želod je izdatno manj redilen kakor otrobi, zlasti ima, celo dobro posušen, v sebi veliko manj beljakovin, ki so v prvi vrsti merodajne za presojo kakega krmila. Vrhutega ima želod v sebi snovi, ki niso zdravju prikladne, dasi prasičem najmanj škodujejo. Dobra stran želoda je njegova znatna prebavnost, a ima v sebi veliko hrastove čreslovine in neke grenke snovi, ki se kvercit imenuje. Svež želod ima v sebi največ teh snovi, ki povzročajo hude bolezni v prebavilih in celo v možganih. Vsled slabihkušenj se sploh ne priporoča govedi želoda pokladati; če pa že ne gre drugače, pa le v majhnih množinah, in sicer oluščene in posušene, ali najbolje v krušni peči praženega. Pričeti je z majhnimi množinami, in kakor hitro se zapazi škodljivost, se mora takoj prenehati. Največja množina za odraslo govedo je 1 do 2 kg na dan. Ker želod zapira, se mora pokladati skupaj s krmili, ki drže žival odprto, n. pr. z zeleno klajo, z otrobi itd. Brejim živalim se pa želod odločno ne sme pokladati. Še najboljši je želod za prasiče, in sicer za pitanje, ker dela trd, okusen in trpežen špeh. Seveda je poleg želoda pokladati krmila, ki nimajo v sebi premalo beljakovin. Zdravju prasičev ne škoduje, če se prasičem, ki se pitajo, da na dan $\frac{1}{2}$ do 1 kg želoda in se polagoma navadijo na to krmilo. Tudi brejim svinjam ni priporočeno pokladati želod. To vse pa velja le za naše bolj ali manj požlahtnjene prasiče, ki se krmijo v svinjaki, dočim nežlahtni hrvaški, bosenski in ogrski prasiči, ki so vajeni na želodovo pašo, brez škode prenašajo veliko večjo množino želoda.

Vprašanje 275. Kako je zdraviti prasiča, ki se mu voda zapira? (J. Ž. v S.)

Odgovor: Prasiču se more voda zapirati, če ima scalničen pesek v mehuru, ki lahko zaide v scalo in tako vodo zapira, ali če ima zoženo kožo čez scalo in se za njo sčasoma nabere razna nesnaga, ki zapre iztok vode. Bržkone je zadnje vzrok, t. j. prasič je oparen. Oparnega prasiča je previdno na hrbet položiti, ga dobro držati ter mu je na primeren način odstraniti vso nabrano nesnago izpod kože, ki krije scalo.

Vprašanje 276. Kako se zaledinijo goli prostori na travnikih, ki imajo rušo od ogrcev spodjedeno? (V. S. v Sl. L. in I. T. v T.)

Odgovor: Letos bodo ogrci na mnogih krajih naredili tudi na travnikih veliko škodo s podjedanjem korenin, vsled česar bo ruša spodjedena, da nastanejo gola mesta. Iz korenin nekterih rastlin (zlasti detelj) spomladi pač nove rastline poženo, dočim se večina trav posuši, zato bodo dotična mesta spomladi gola in pozneje prav redko zaledinjena. Kjer so kraji za rast trave ugodni in je podnebje primerno, se taka gola mesta samaodsebe rada zaledinijo, drugače jih je pa posejati z mešanico travnih in deteljnih semen tako, kakor se ravna pri napravi novih travnikov in je opisano v spisu „Setev travnih in deteljnih zmesi“ v 4. št. letošnjega „Kmetovalca“. Ponatis tega spisa se dobiva pri naši družbi po 10 h.

Vprašanje 277. Moja krava, ki se je oteletila, in ni imela ovčiča na vimenu, je imela koj po oteletvi trdo vime, ni skoraj nič mleka pripustila in molze samo na en sasek. Koža na vimenu je tik pod vampom višnjeva in spodaj pod njo je vime kakor kamen trdo. Krava je videti zdrava, rada je in je čvrsta. Kaj je vzrok taki izpremembi vimena in ali se dá kaj pomagati? (I. Z. v B.)

Odgovor: Vime je precej sestavljen del živalskega telesa in sta v njem za kmetovalca najvažnejša dela obe žlezi. V raznih delih vimena more nastati vnetje, ki ga največkrat povzročijo glive, ki pridejo iz nesnažnih hlevskih ali drugih tal skoz sasek v vime, zlasti kadar se krava ne molze in se zato glive sproti ne odstranjujejo. Vnetje vimena ki se imenuje ovčič, more biti v raznih delih vimena, zato se ovčič na različne načine pojavlja. Po Vašem zapisu bolezn Vaše krave je ona vsekako imela pred otelevitvijo ovčič, samo da ga niste zapazili. Zanimarjeno vnetje more imeti za posledico pretvorjenje dotičnih vnetih delov vimena, ki ostanejo lahko trdi, mlečna žleza se n. pr. lahko takoj izpremeni, da sploh več mleka ne izceja in krava postane na enega ali na več seskov gluha. Vime Vaše krave ima bolno, oziroma pretvorjeno vime za posledicami zanemarjenega ovčiča. Edino živinozdravnik, ki kravo preišče, more izreči sodbo, če se še kaj da popraviti, in dati navodilo za zdravljenje.

Vprašanje 278. Moj sosed namerava narediti ob mojem vrtu in za mojim poslopjem ograjo iz desak, vsled česar mi zapre razgled iz oken in mi onemogoči popraviljanje na tistem mestu poslopja, zato vprašam, ali sme sosed ograditi svoje posestvo z ograjo iz desak, in če sme, kako visoko sme narediti to ograjo? (I. Č. v P.)

Odgovor: Sosed more, kjerkoli hoče, narediti poljubno visoko ograjo na svojem posestvu, dokler stem ne poseže v kako resnično obstoječo lastninsko ali drugo pravico. Da Vi vsled sosedove ograje potem ne morete z njegovega sveta lahko popravljati svojega poslopja, to ni njemu nič mari. Služnostne pravice do razgleda se ne dajo priposestovati, pač se pa razgled v tem slučaju ne sme zapreti, če tozadevno obstoji kak pravnoveljavni dogovor. Pravica, okna odpirati na sosedni svet, se v gotovih okoliščinah more priposestovati v 30 letih, in v tem slučaju je ograjo toliko odmekniti, da se zvrševanje resnično obstoječe pravice ne ovira.

Vprašanje 279. Imam svinjo, ki bo sredi oktobra leto stara. Tej svinji se je napelo vime in zdelo se je, kakor bi bila imela izsesane seske. Spolovila so bila zelo napeta. Svinja je večkrat šla kar od jedi, se je vlegla in krohljala. Ljudje pravijo, da jo mora sesa. Ktera bolezen je to in kako se zdravi? (I. L. v D.)

Odgovor: Popis bolezni Vaše svinje je prepovršen, da bi Vam mogli dati dovoljen odgovor. Napeto vime in spolovila kažejo, kakor da bi bila svinja breja in da je povrgla, oziroma, da je plod v njenem telesu poginil in sedaj tamkaj gnije, zato bi ne bilo nemogoče, da gre svinja zaradi tega od jedi, se vleže in krohlja. Zadnja znamenja pa kažejo tudi na bolezen v prebavilih v zvezi s prehlajenjem, takrat svinja ne mara jesti, se vleže, jo bole noge, včasih sedi kakor pes

na zadnjih nogah ter krohlja, in ljudje pravijo, da jo mora sesa. Živinozdravnik, ki svinjo preišče, Vam edin more dati pravi svet.

Vprašanje 280. Kako in kaj bi se dalo pri nas na Dolenjskem ukreniti, da bi se izplačalo rediti, molzne krave, ker nimamo prilike svežega mleka prodajati in se ukvarjamo le z rejo volov, ki vse najboljše požre, dočim se uboge kravice zanemarijo? (V. K. v S.)

Odgovor: Vaše zanimivo vprašanje objavimo v „Kmetovalcu“ na drugem mestu dobesedno ter porabimo to priliko, da spisemo za odgovor daljši spis o dolenjski govedoreji in o nasvetih, kako bi jo bilo izboljšati ter narediti dobičkonosno. Dolenjci imate rodoviten svet, a ste v primeri z Gorenjci reveži, dasi bi bili lahko na boljšem. Gorenjec je v primeri z Dolenjci dobrostojnejši, četudi kmetuje vobče na veliko slabših tleh. Na tem mestu na Vaše vprašanje le to odgovorimo: Opustite rejo volov, ki ne nese in prizadeva očitno izgubo. Dobite v svoje hleve krave dobrega molznega plemena in postanite predvsem dobri živinorejci ter ničesar ne podvzemite, za kar naprej ne izračunite na pravi podlagi zadostnega dobička. Kjer se ne more mleko sveže prodajati, je izdelavati fino namizno presno maslo, ki se danes lahko prodaja po 3 K kilogram. V to svrhu je seveda treba imeti mlečni posnemalnik, ki se izplača že pri 4 kravah. Za pričetek moreta 2 ali več posestnikov skupaj kupiti posnemalnik, in ko reč prodre, se osnuje mlekarska zadruga. Prenaglit se seveda s zadrugo v Vaših razmerah ne smete; o tem se da veliko pisati. Žal, da se pri nas za osnovno delo umnega mlekarstva premalo stori in se dela le ogenj iz slame. Dobra krava mora dati razen tistega mleka, ki ga tele dobi, najmanj na leto 2000 kg mleka. Iz tega mleka se more dobiti 80 kg finega presnega masla po 3 K, torej za 240 K, in posnetega mleka ter pinjenca 1600 l, ki sta za krmo telet in prasičev najmanj po 2 h liter vredna, toraj 32 K. Mleko ene krave torej že prinese na leto 272 K. K temu dohodku pride še vrednost teleta, ki pri dobri reji znaša 100 K. Krava torej na leto 372 K dohodka, ali na mesec okroglo 30 K. Pa vzemite le polovico, pa bo še vedno ogromen dobiček v razmeri z dobičkom pri reji volov. Seveda mora prenehati bahanje z volmi, tista prokleta nepretrgana zmenjava volov po semnjih in sramežljivost, delati s kravami. Opozarjamo Vas na spis „Živinoreja na Badenskem“, ki smo ga v letošnjem „Kmetovalcu“ priobčili. Tamkaj berete, da dobrih in velikih kmečkih posestnikov ni sram s kravami obdelovati svojo zemljo, in zato so živinski semnji postali nepotrebni, ki so tudi za Dolenjsko pravo prokletstvo. Več povemo v obljubljenem spisu.

Vprašanje 281. Na mojem deteljišču zelo bujno rase plevel, ki ga imenujemo volk. Kaj je temu vzrok, saj ta rastlina vendar ne uspeva drugje kot na detelji? (A. Ž. pri Sv. G.)

Odgovor: Čisto naravno, ker volk, ki se tudi deteljini pojatnik imenuje, uspeva kot rastlina zajedalka največ le na detelji, zato ga imate veliko na deteljišču, kjer se je zasejal in razmnožil. Če se pojatnik korenito ne zatre precej v pričetku, ko se pokaže na deteljišču, se hitro razmnoži in veliko škodo povzroči. Pojatnik pride na deteljo s semenom, ki ga veter prinese, ali pa z nečistim deteljinim semenom ob setvi. Pojatnikovo seme je še drobnejše od predeničnega in ga torej s primernimi siti ni težko ločiti od deteljinega semena. Vsaka dozorela pojatnikova rastlina naredi veliko sto semenskih zrn, zato se tako hitro razmnožuje. Pojatnik na deteljišču se zatre, če se poruže, preden ima priliko cveteti, oziroma dozorelo seme narediti.

Vprašanje 282. Ščim se dajo podgane zatreti, ki jih je letos nenavadno veliko? (A. Z. pri Sv. G.)

Odgovor: Podgane so silno premetene in previdne živali. S tem dejstvom je treba računati pri pokončevanju.

Dobra mačka je eno najboljših sredstev proti podganam. Pasti niso napačne, če se prav rabijo, in tudi s zastrupljanjem se dosežejo uspehi, a se mora prav ravnati, kajti podgana je silno nezaupna in ne gre tako hitro na strup, vrhutega morate biti pri zastrupljanju previdni zaradi opasnosti za ljudi (zlasti otroke) in druge domače živali. Poslužujte se pa kterejakoli sredstva, podgan vendar ne boste nikdar temeljito zatrli, dokler jim ne vzamete skrivališč. To je pglavilno sredstvo, iznebiti se teh nadležnic. Vse njih rove v zidovju ali kje drugje je treba skrbno zazidati, oziroma zadelat z mavto, ki ji je primešati zdrobljenega stekla; običajne straniščne jame je odstraniti in nadomestiti z jamami iz betona ter stranišča za podgane sploh nepristopna narediti. V hlevih, zlasti v svinjaki, ne sme biti pod tlemi in drugje nikjer votlin, ki so podganam priljubljena skrivališča.

Kmetijske novice.

† **Gospod Anton Lehrman**, prej strokovni vodja I. kranjskega perutninarskega zavoda v Šiški pri Ljubljani, sedaj zasebni uradnik, je umrl 29. avgusta t. l. šele 34 let star po dolgi neozdravljivi bolezni. Pokojnik je teoretično in praktično temeljito razumel perutninarstvo, bil je pravzaprav edini slovenski resničen strokovnjak v perutninarstvu. Svoje znanje si je pridobil s svojo pridnostjo iz knjig, iz dolgoletnih praktičnih skušenj in s potovanjem. Ogledal je vse najbolj sloveče nemške perutninarske zavode. Lehrman je bil ustanovitelj in predsednik I. kranjskega društva za rejo malih živali ter izdajatelj in urednik strokovnega lista „Perutninarja“. Umrli je bil ves zavzet za svojo stroko, žrtvoval je zanjo v prid splošnemu blagoru več kakor so mu dopuščale njegove razmere, in kakor se vedno godi v takih okoliščinah, skušal je prav grenko na sebi resnico prislovice: „Nehvaležnost je plačilo sveta.“ Naj v miru počiva blagi mož, ki je znal samo dajati, a ničesar v svoj prid vzeti!

Nakup mladih bikov. Deželni odbor kranjski nakupuje za deželno pristavo mlade bike vseh treh v deželi priznanih pasem, to je pincgavske, simodolske in sive. Biki ne smejo biti mlajši od pol leta in ne stari nad poldrugo leto. Ponudbe naj se takoj pošljejo deželnemu odboru v Ljubljani. Ponudijo naj se samo lepe živali brez hib, da se ne bodo deželni večaki pri ogledu zastonj trudili.

Plemenske bike po znižani ceni bo razdeljeval deželni odbor kranjski tudi letošnjo jesen. Prošnje naj se vložijo pri deželnem odboru v Ljubljani do 20. avgusta t. l. Živinorejskim zadrugam bo deželni odbor prispeval polovico, občinam in zasebnikom pa tretjino.

Dobra prilika za prodajo sadja. Prva štajerska tvornica za sadne soke in konzerve „Styria“ (dr. z. o. z.) prosi našo družbo za objavo, da potrebuje velike množine jabolk, in sicer tudi nezrelih (hrušek ne), ki padajo z dreves vsled viharjev, toče, itd. Taka nezrela jabolka, ki pa ne smejo biti gnila, se plačujejo po 500 kron za vagon in tudi draže. Ta cena ni slaba z ozirom na majhno vrednost takih jabolk, ki niti niso za izdelovanje mošta. Tudi pozneje zrelo namizno in otreseno sadje se prevzame v velikih množinah po dobrih cenah. Naslov za ponudbe se kar kratko naredi: „Styria“ v Liebenau-Gradec, Štajersko.

Premovanje govedi priredi c. kr. kmetijska družba kranjska dne 19. septembra t. l. v Kandiji pri Novem mestu. Podrobne določbe za to premovanje so razvidne iz programa, priobčenega med uradnimi vestmi v tej števil. „Kmetovalca.“

Prasišča razstava v Kandiji pri Novem mestu. O priliki goveje razstave priredi kmetijska podružnica novomeška v pondeljek, dné 19. septembra t. l. prasišča razstavo, in sicer tudi na semnjišču v Kandiji. Razstava se prične

ob 8 zjutraj. Živali morajo biti do 7 zjutraj na mestu. Kdor želi kaj razstaviti, se mora prijaviti pri kmetijski podružnici v Novem mestu do 31. avgusta t. l. in mora povedati, kake prasiče (mrjasce, plemenske svinje) želi postaviti na ogled. Pravočasna prijava je potrebna zaradi tega, da se pripravijo potrebne ograje. Natančnejši program o delitvi premij prinesemo prihodnjič.

Perutninarsko razstavo priredi v Kandiji dne 18. in 19. septembra t. l. osrednja perutninarska zadruga, ki sprejema tudi dotična priglasila.

Družbene vesti.

* **Prošnje za letošnje podpore za izboljšanje govejih hlevov** je vložiti pri c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani, kakor je bilo svoječasno objavljeno, do 1. septembra t. l. Oziralo se bo samo na prošnje, ki bodo pravočasno vložene. Podpora je namenjena le za goveje hleve, ne pa za konjske in za svinjake, in prošnje naj vložijo le tisti, ki so svoje goveje hleve že izboljšali, drugače se pripeti, da družbeni odposlanec, ki pride vsak hlev pogledat, naredi kako dolgo pot popolnoma zastoj.

* **Gospodinjska šola** c. kr. kmetijske družbe kranjske prične svoj 13. celoletni tečaj 1. oktobra t. l. Pogoji glede sprejema gojenk so objavljeni med uradnimi vestmi današnje številke.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbijo za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni. Častita načelnikstva, ki vzlic raznim opominom še dolgujejo za priskrbljene gospodarske potrebščine, tem potom nujno prosimo, naj zaostanke nemudoma poravnajo, ker družba nima denarja, da bi malomarne plačnike podpirala, ampak mora svoje obveznosti napram dobaviteljem strogo in natančno spolnjevati.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro 19 % po 7 K 50 h 100 kg.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po 7 K 50 h 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih franko na vsako postajo. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12—14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12 odstoten in sme v razmerju z gorenje ceno le K 6.36 veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonne se izvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12—13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornice za ceno, ki je dosti nižja.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

* **Mešano umetno gnojilo**, ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in

4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 15 K 50 h 100 kg z vrečo vred brez voznine. Pri naročitvah v celih vagonih je cena 15 K. — (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. št. letošnjega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropine imajo zajamčeno 55 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi, torej dosti več kakor sezamove ali lanene tropine. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 18 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmiljenje z močnimi krmili.

* **Sezamove tropine**, fino zmlete, svetle, z zajamčeno vsebino 50 odstotkov proteina in maščobe, stanejo K 18.50 100 kg in se dobivajo le v vrečah po 50 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmiljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. Sezamove tropine so navzlic večji redilni vrednosti zaradi tega toliko cenejše od lanenih tropin, ker se sedaj še ne zahtevajo tako splošno. Gotovo je, da se precej podražijo, kakor hitro jih ne bodo mogli več toliko izdelovati, kolikor jih bodo zahtevali; ta položaj utegne po splošni sodbi kmalu nastati.

* **Lanene tropine** bo družba v kratkem zopet lahko oddajala svojim udom. Naročila pa se začasno sprejemajo le pogojno, ker ni gotovo, kdaj jih oljarna družbi pošlje. Cena bo 22 K za 100 kg.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvirnih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljate na zunaj se še posebej zaračunajo za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štipami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so všteti izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Oddaja kôs.** Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4 $\frac{1}{2}$	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
" " cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1.—, 0.90, 1.—, 1.—, 1.10, 1.20.

Pri poštnih pošiljkih se zaračuna 30 h za ovoj in za vozni list. Na zahtevanje nekaterih udov si je družba letos nabavila nekaj domačih tržiških kos, ki jih tudi po gornjih cenah oddaja. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih in tirolskih tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos. Cene za komad so naslednje:

za 67 cm dolge K 1.90 (zlata znamka z bikom, beloobrušene)
" 72 cm dolge K 2.—

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste, podolgem žilaste, oddaja družba po 60 h. Osle se po 24 do 25 cm dolge. Družba si je letos nabavila tudi nekaj zabojev neke posebno dobre vrste bergamaških kamnov, ki jih dosedaj ni bilo mogoče dobiti. Te osle so po 25 do 26 cm dolge in veljajo 80 h komad.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

PROGRAM

delitve premij za govejo živino,

ki bo v ponedeljek, 19. septembra 1910

v Kandiji pri Novem mestu
na ondotnem semnjišču.

Namen razstavi in delitvi premij je:

- Da se živinorejci tega okraja s primerjanjem goved vzpodbudijo za napredek živinoreje in se o nji pouče,
- da se razvidi uspeh, ki se je zlasti z državno in z deželno podporo dosihdob dosegel pri reji naše domače goveje živine.

* * *

1. Pravico do premij imajo vsi živinorejci iz političnega okraja Novo mesto.

2. Do devetih dopoldne mora vsa živina biti na mestu razstave, in sicer posebej junci, posebej telice in posebej krave, za ograjo privezane. Vsak lastnik mora skrbeti, da ima njegova živina hlapca ali dekle, ki ji streže.

3. Da živina more biti deležna premije, mora najmanj že pol leta biti lastnina tistega gospodarja, ki jo razstavi. To mora razstavnik dokazati s spričevalom svojega županstva.

4. Možje, ki bodo sodili o premovanju živine, se izberó po dotičnem predpisniku c. kr. ministrstva za kmetijstvo in se morajo ravnati po predpisih, za to določenih.

5. Kdor je premijo dobil, se mora s posebnim pismom zavezati, da spolni vse, kar veleva omenjeni ministrski predpisnik, ter da obdarovano plemensko žival najmanj eno leto obdrži za plemo.

6. V razstavo se pripuščajo:

- biki, od $\frac{1}{2}$ leta starosti naprej,
- breje telice, ki so najmanj 2 leti stare,
- molzne krave, ki so imele eno, dve, tri, kvečjemu 5 telet.

K premovanju je dopuščena goved enobarvne in pisane pasme in živali domače reje.

7. Za lepo živino so določene naslednje premije:

I. za bika 20 premij, in sicer ena 70, ena 50, ena 40, ena 30, 6 po 20 in 10 po 10 kron.

II. za krave 15 premij, in sicer ena 50, ena 40, ena 30, 6 po 20 in 6 po 10 kron.

III. za breje telice 15 premij, in sicer ena 50, ena 40, ena 30, 6 po 20 in 6 po 10 kron.

Posestnikom, ki pripeljejo k premovanju v vseh oddelkih najlepšo skupino goved, sme presojevalni odbor prisoditi vrh gorenjih premij tudi priznansko diplomu za umno živinorejo in v posebnem slučaju še izredno posebno premijo.

S seboj je treba prinesiti živinske potne liste!

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 10. avgusta 1910.

Frančišek Povše,

predsednik.

Gustav Pirc,

ravnatelj.

Razglas

o sprejemu gojenk v gospodinjstvo šolo c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Meseca oktobra se otvori trinajsti tečaj gospodinske šole, ki bo trajal 12 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom čč. gg. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem poslopju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinskem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 30 K, ali za ves tečaj 360 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šolo, morajo:

- dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnem ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;
- znati čitati, pisati in računati;
- predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;
- predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;

5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo

do 10. septembra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjstvo šolo sprejemajo deklince, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 31. julija 1910.